

Projekt eIFL Direct v ČR v letech 2000–2001

Hana Nová
Národní knihovna ČR

V letošním roce se projekt eIFL Direct (Electronic Information For Library Direct) dostává – stejně jako ostatní projekty programu MŠMT ČR Informační zdroje pro výzkum a vývoj – do druhé poloviny svého trvání.

Jak víme, projekt eIFL Direct byl již na podzim 1999 připraven Open Society Institute v Budapešti a prostřednictvím Sorosových nadací nabídnut 39 zemím střední a východní Evropy a jižní Afriky. Proto hned v lednu 2000 po schválení projektu MŠMT ČR bylo možné začít s databázemi pracovat. Navíc byl prvním projektem s národní licencí, tzn. pro široké spektrum knihoven. Kromě přístupu online dostaly knihovny také možnost získat databáze na CD-ROM nebo DVD-ROM. Toto prvenství s sebou samozřejmě neslo jako u každé novinky své problémy a počáteční těžkosti. Nebyly zde žádné zkušenosti s organizačními záležitostmi vznikajícího neformálního konsorcia knihoven. Plnotextové databáze představovaly

pro knihovny a jejich čtenáře (vyjma několika málo vysokoškolských knihoven) nový informační zdroj, se kterým se nejprve museli naučit pracovat.

V prvním roce trvání projektu byly aktivity směřovány především na jeho prezentaci v odborných knihovnických a populárně naučných časopisech a na nejrůznějších seminářích a konferencích. Zároveň byla zajištěna školení pro registrované knihovny, celkem bylo za 2 roky proškoleno 204 knihovníků ze 148 knihoven. Obsahem školení byl vedle informací o projektu a databázích EBSCO zejména praktický nácvik rešeršních technik. Dále byly připraveny informační materiály a pomůcky pro vyhledávání v českém jazyce. Od září 2000 mají účastníci neformálního konsorcia k dispozici elektronickou konferenci eifl@cvut.cz. Je velmi důležitým prostředkem k udržení kontaktu s knihovnami a mezi knihovny.

Na serveru Národní knihovny ČR byly zpřístupněny webovské stránky <http://www.nkp.cz/eifl>, které mají významnou a nezastupitelnou úlohu pro realizaci projektu. Obsahují všechny důležité informace – jak se zaregistrovat, charakteristika databází, práce s CD-ROM, seznam zúčastněných knihoven včetně odkazů na jejich vlastní prezentace projektu atd.

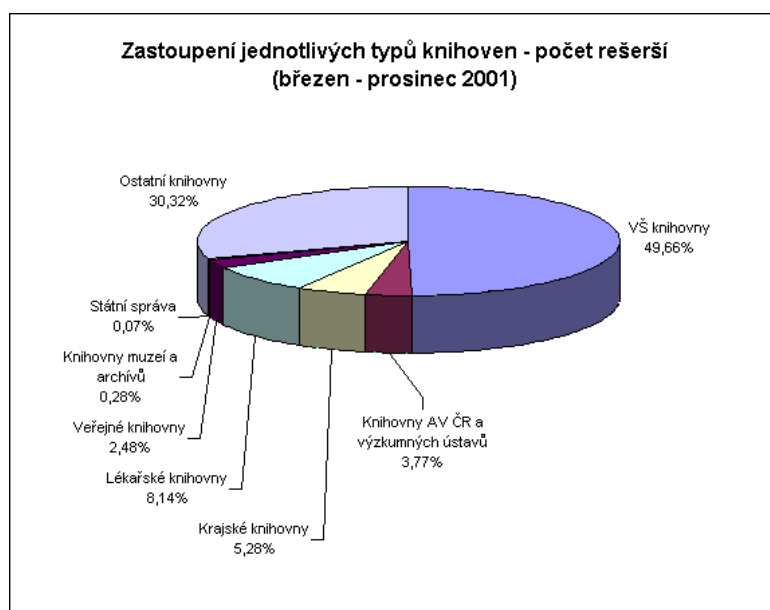
Stránky jsou samozřejmě průběžně aktualizovány a doplňovány. Od května loňského roku začaly být zveřejňovány statistiky o využívání databází v jednotlivých knihovnách (k dispozici jsou statistiky již od ledna 2000).

Celková statistika využívání databází:

Date	Libraries	Logins	Searches	Full-text Articles	Pages Viewed
X.99	-		-	-	-
XI.99	6		7 000	2 200	13 675
XII.99	16		12 222	11 293	104 257
Jan - 20 Feb.00	18		13 521	8 572	91 358
III.00	65	3 029	15 537	8 144	71 948
IV.00	102	3 224	18 917	9 921	71 075
V.00	121	2 417	13 369	9 483	70 204
VI.00	158	2 253	14 485	7 748	55 304
VII.00	166	1 195	7 514	3 271	25 626
VIII.00	168	1 722	8 748	4 361	46 562
IX.00	192	1 681	10 207	3 457	29 608
X.00	192	3 138	19 582	8 363	55 804
XI.00	196	2 794	18 518	9 428	57 812
XII.00	199	2 476	18 743	7 374	60 811
I.01	200	2 346	16 799	15 895	68 764
II.01	207	3 328	17 057	13 357	118 678
III.01	207	4 059	26 004	12 753	98 159
IV.01	210	3 328	20 483	9 378	69 945
V.01	223	2 926	22 962	9 827	63 209
VI.01	223	2 021	7 400	4 961	6 699
VII.01	225	1 537	5 308	2 710	1 663
VIII.01	226	1 726	5 755	2 527	2 580
IX.01	226	2 194	5 407	3 783	29 712
X.01	226	4 858	12 290	8 293	76 335
XI.01	232	4 964	15 788	11 441	1 004
XII.01	233	2 810	9 615	6 544	793
Total:		60 026	343 231	195 084	1 291 585

Při porovnávání využívání databází mezi jednotlivými typy knihoven (údaje za období březen–prosinec 2001) je zcela zřejmý větší podíl knihoven vysokoškolských, což

je zjištění očekávané a koresponduje s podmínkami programu Informační zdroje pro výzkum a vývoj.

Webové stránky byly propojeny s hlavními stránkami projektu, které spravuje Open Society Institute – <http://www.eifl.net>. Knihovny tak mají možnost sledovat projekt i v rámci mezinárodního konsorcia eIFL Direct. O vzniku, významu a budoucnosti tohoto konsorcia hovořila na konferenci INFORUM 2001 (<http://www.inforum.cz>) jeho koordinátorka A. M. Balogh z Open Society Institute v Budapešti. Na podzim roku 2001 bylo do mezinárodního konsorcia zapojeno více než 2000 knihoven. Při statistickém porovnání s jednotlivými zúčastněnými zeměmi je Česká republika na předních místech. Stejně pozitivně byla hodnocena na pracovním setkání koordinátorů v září 2001 v Budapešti, kde se hovořilo o problémech se zaváděním projektu, prezentacích, školeních, statistikách atd. Na setkání byl přednesen návrh na rozšíření o databáze z oblasti

vědy a techniky (ST – Science, Technology) a byla diskutována možnost vzniku Mezinárodního konsorcia (Multi Country Consortium).

Také v roce 2001 pokračovala prezentace projektu v tisku a na seminářích a konferencích. Možnosti využívání databází byly ukázány v kontextu knihovnických činností, zejména akvizice a služeb. Členové neformálního konsorcia projektu eIFL Direct v ČR se sešli na 2 pracovních seminářích. Zástupkyně firmy EBSCO M. Milovanovic představila novinky v databázích, diskutovalo se o zkušenostech při práci se čtenáři, statistikách atd. Ke konci loňského roku byla vydána Příručka pro vyhledávání v databázích EBSCO, která je zdarma postupně distribuována zaregistrovaným knihovnám.

Již teď, z dosavadního dvouletého hodnocení projektu eIFL Direct v ČR, se potvrzuje několik očekávaných skutečností:

- prostřednictvím plnotextových databází odborných periodik mají knihovny k dispozici časopisy, které chyběly
- v knihovnách, které používají plnotextové databáze, dochází k výraznému kvalitativnímu posunu při poskytování služeb a dostávají se tak na srovnatelnou úroveň se zahraničními knihovnami
- práce s elektronickými informačními zdroji přispívá ke zvyšování informační gramotnosti čtenářů a uživatelů
- podíl využívání databází je největší v knihovnách vysokých škol – pro vědecké a pedagogické pracovníky a studenty je zajištěn rychlý a kvalitní přístup k nejnovějším informacím
- v případě veřejných knihoven (ve smyslu obecních, městských, krajských) má k nejnovějším odborným i populárně naučným informacím přístup široký okruh čtenářů, v obecných souvislostech lze hovořit o umožnění demokratického přístupu k informacím
- zřetelně se ukazuje vazba na další probíhající programy v rámci Státní informační politiky, především na program Veřejné informační služby knihoven

Termíny, jako jsou konsorcia, národní licence, plnotextové databáze aj., které jsme znali většinou teoreticky a četli o nich v zahraničních knihovnických časopisech, se v krátké době staly běžnými a často používanými slovy v naší knihovnické komunikaci. Díky plnotextovým časopisům přístupným v databázích mohou knihovny získat dezideráta i časopisy, jejichž odběr v tištěné podobě musel být z finančních důvodů ukončen. Projevuje se velmi těsná provázanost **akvizice a služeb**. V poskytování služeb dochází v knihovnách k významnému posunu, jejich obohacení a zkvalitnění se projevuje jak v obsahové šíři, tak i v rychlosti vyřízení čtenářských požadavků.

